

СПАСИЛАЦ МИРОСЛАВЉЕВОГ ЈЕВАНЂЕЉА, ТРЕЗОРА НАРОДНЕ БАНКЕ И ДРЖАВНОГ СЕФА, 1915/16.

Аврам С. Леви(ћ) родио се у Београду 14. X 1869. у сиромашној сефардској породици. Оца Сабитаја, ситног трговца, није ни запамтио. Захваљујући пожртвованој мајци, Рефики (дев. Мандил), Аврам завршава *Јалијску основну школу* и 1887/88 *Трговачку средњу школу* у Београду. Музички образован (свирао је виолину) са 15 другова оснива, 1889, оркестар *Давид*, оберучке прихваћен од свих, али који није дуго опстао, јер нису имали наследнике. После одслужења војног рока и рада у једној приватној београдској фирми, 1893. запошљава се са препоруком као писар у Министарству финансија у одсеку Монопола дувана. Пошто је био марљив и паметан момак који је знао и два страна језика (француски и немачки) на послу је био примећен те је брзо напредовао у служби. Године 1895. млади Аврам је посрбио презиме својих предака, додавши једно »ћ« на крају. Лагано постаје десна рука министара др Лазе Пачуа и Стојана Протића. Пред Балканске ратове, 1911, указом бива постављен за начелника Државног главног рачуноводства у истом Министарству.

Пред бомбардовања Београда 1914, Левић ноћу, 22. јула, у савршеној тајности уз помоћ неколицине његових људи са посла и 30 робијаша, измешта Државну благајну Министарства финансија, стављену у око 250 мањих сандука и врећа злата, сребра и акција, у вредности од 50.000.000 дин, до перона у Раковици. Одатле је овај новац возом пренет у Ниш. У исто то време, Народна банка је свој трезор пренела возом у Крушевац.

После Пачуове смрти, 12. X 1915, народ је већ био доста осиромашео и стално су питали и молили Левића да ли ће ускоро бити икакве исплате. Он, сагледавши целу ствар, потпуно на своју руку све плате и пензије исплатио је свима последње тромесечје у сребру. Овај племенити, али незаконити гест, који се свима допао, морао је бити доцније одобрен и актом у Народној скупштини на Крфу.

Када је било јасно да ће крајем 1915, Крушевац и Ниш ускоро пасти јер су се противничке јединице све више гомилале на граници, Левић, захваљујући Мати Јовановићу (отац проф. *Марамба*), члану Управе Народне банке, дознаје да је Трезор знатно нарастао од почетка рата (поред новца и вредносних папира ту је била још цела библиотека краља Петра I, дворски порцулан, сребрнина итд) и да би било неизводљиво композицију од 16 вагона у потпуности обезбедити све до одредишта. Банчини сандуци су били велики и изузетно тешки, као да су оловом заптивени, јер су их на једвите јаде могла подићи четири најјача млада војника тако да је пренос таквих сандука био знатно отежан. Никола Пашић му није могао помоћи јер је био заузет целим тренутним стањем, а и није ни сам знао у том часу колики је обим Трезора и колико је нарастао. Због тога, Левић још једном ради на своју руку: ургира код војног министра, пуковника Радивоја Бојовића, подносећи

захтев са Пашићевом измишљеном одлуком. Варка је у потпуности упалила и воз одлази до Солуна, само неколико часова пошто су, 30. IX 195, бугарске јединице после крвавих окршаја, пресекли главни пут и шине.

Како је од тог часа Србији била пресечена грчка одступница, Влада, Дипломатски кор и сва министарства морала су кренути другом маршрутом, преко Црне Горе и Албаније. Левић за пут узима нов Пачуов фијакер. С њиме је ишла и цела породица (супруга Паула и четворо мале деце). Све докле се могло кретати каквим-таквим путем, Левић је тражио од кочијаша да један точак демонтира тамо где буду коначили, јер таква кола никоме неће бити потребна. Скинути точак се током ноћи чувао испод Левићеве постеље. Оваква варка била је неопходна јер је српска војска приликом повлачења често одузимала свака кола. Левић је имао решење и за дан: када би им војска затражила фијакер, он би показао неколико најновијих прибављених аката главне Врховне команде са потписима и печатима. Својом глагољивошћу решио би ствар и брзо би наставили пут.

Док су боравили у Рашкој, у Левићеву одају дођу министри Љуба Давидовић и Воја Маринковић предајући му Мирослављево јеванђеље. Оно је све од Мајског преврата 1903. било затурено, а које је тих дана, 5. октобра, проф. Добра Ружић открио. Левића су молили да га чува *»као очи у глави«* све док не дођу до Савезника. Он је стално највреднију српску књигу држао у запечаћеној кутији крај себе. Када не би био ту са повереним му конвојем, јер се морао често чути са Владом куда даље и како, ову Светињу чували су Владимир П. Стевчић, момак из Рачуноводства и Васа А. Станковић, комита који им је био дат ради обезбеђења.

Од Косовске Митровице више није било колског друма, па су се морали ослонити на албанске рабације. Када су хтели да крену до Пећи, Левић установи да недостаје једна запрега која је била пуна сандука сребрњака. Он одмах пошаље капетана Барбуловића да пошто-пото нађе лопова. Официр се врати после неких сат и по касније, по јакој мењави, са читавим колима и побеглим рабацијом, који је током целог пута добио војника да га непрекидно надгледа.

После Пећи пут је водио до Подгорице. Левић није могао наћи око 130 коња за пренос сандука и цакова. У сусрет му није изашао ни начелник Пећког округа. Колеге су га саветовале да вредни баласт негде закопа ван Патријаршиске порте, што се Левићу уопште није допадало, јер је претпостављао шта се може веома лако десити, а он је одговорно лице, коме је цела државна каса поверена. Свашта му је падало на памет али ништа смислено. И када га је свака нада напустила, сети се. Код истог начелника саопшти да су му управо јавили да српска Влада жели да исплати црногорској Влади 10.000.000 динара ради разних хитних исплата. За тили час Левић је добио равно 150 коња!

Стигавши у Подгорицу, власти су одмах затражиле обећану своту. Левић им рече да је све то уреду, али да се о томе може причати тек у Скадру, када се још неке ситнице заврше. Влада краља Николе I, Левићу изађе у сусрет давши му два

аута, кола, баржу и тајну полицију. Иста она двојица официра су и у Скадру наставили да Левића опседају. Он се позове на Закон, да се толика свота не може издати само са његовим потписом, већ су ту неопходни и потписи тројице чланова Главне контроле – чим они дођу, исплата ће бити одмах урађена. Та тројица никад нису дошла... Док су у Скадру били, аусто-угарска авијација је бомбардовала српске логоре, али и саму варош.

Дошавши 1. I 1916. у Сан Ђовани ди Медуу, Левић се обратио адмиралу Трубрицу, да ли може Државни трезор да пренесе у пристигли британски брод. Међутим, по наредби прво је отишла Влада. Левић успева Трезор да пренесе са дока у стан проф. Светозара Томића, који је тада био члан Владе за избеглице (међуратни управник III Мушке гимназије у Београду). Избегли народ и посланици били су огорчени што је Влада са дипломатским кором отишла, а они остали скоро целе ноћи у леденој киши и ветру чекајући спас, захтевајући од Левића да им преда Трезор, о чему он уопште није хтео ни да разговара. Када је бура утихнула, следећег дана, Левићу приђе стари *црнорукац*, пуковник М. Гр. Миловановић – *Пилац* са истоветним захтевом и ако то не учини биће физички уклоњен – како рече – *као у Француској револуцији*. Иако ово уопште није била никаква шала, Левић је био савршено непоколебљив. Он није реаговао као уплашени, изгладнели, покисли чиновник, већ као голоруки али промућурни рис. Било му је јасно да се нова завера спрема и да ће убрзо, ако не предузме ништа, остати веома лако без повереног му Државног трезора. Због тога је опет отишао до адмирала Трубрица и саопштио му да је дознао из поузданих извора да ће Албанци, преобучени у српске униформе покушати да однесу Трезор. У првом тренутку Енглез није могао да поверује у тако нешто, али је на крају ипак попустио и Левићеви људи пренесоше сандуке и џакове у Трубрицов стан, а сигурности ради, адмирал постави одморне маринце под пуном бојном опремом да чувају кућу...

И поред тога Левић се плашио не своје сигурности, већ сигурности самог Трезора, иако је био у стану код британског адмирала. Због тога шаље депешу Пашићу, који је у том тренутку био у Бриндизију, да је Трезор у опасности. Председник владе шаље два цивилна италијанска брода ради неопходне помоћи, која упловише 12. јануара. Италијански поморски капетан је имао изричиту наредбу да пренесе једино Трезор и посланике са породицама. Левић и још двојица српских посланика, капетана ипак на крају убедише те прими и избегли народ (300-400 душа). Међу овим избеглим светом био је ту и патријарх српски Димитрије (Павловић). На почетку те ноћне пловидбе пуне месечине страдалници су имали ипак среће, јер када су се одједаред зачули мотори аустро-угарских двокрилних хидроплана „Лонер“, који су кренули из базе у Кумбору (Бока), бомбе су бацили у море далеко од бродова, јер је командант ескадриле био Србин Димитрије Коњовић (каснији оснивач *Икаруса*).

St. Čelebić

(*14. X 1869, Београд – †15. X 1941, Београд)

Крочивши на тло савезничке Италије, захваљујући промисли и памети Аврама Левића, Државни трезор није штетио ни једну једину пару...

По свршетку Албанске кампање, као искусног банкара, Влада шаље Левића у Лондон ради набавке лекарске опреме и лекова са разним олакшицама за наше цивилне избеглице. Међутим, и поред свега што је урадио за своју отаџбину имао је противнике којима су руке биле одрешене од оног часа када је Лаза Пачу умро. Левића превремено пензионису 10. XII 1916, после 23 године плодног рада, када су Пачу, Протић и њихова десна рука Левић успели да пропалу економију државе извуку из пропасти. У Солунском процесу Левићево име се помињало јер су га завереници тобож узели за министра финансија њихове нове Владе, а тај списак никада нико није видео и необично је, бар што се Левића тиче, јер су исти ти завереници хтели првобитно да га физички уклоне. Да је Аврам Левић био крив ма у чему, онда не би могао имати онолико знаменитих одликовања и споменица које је стекао, нити би могао и даље бити близак пријатељ Стојана Протића.

Између два светска рата живео је, као и раније скромно, радећи као саветник по многим нашим ондашњим банкама и фирмама. Све до II Светског рата Левић је све време – од рођења, па до смрти – био подстанар...

После Априлског рата 1941, нешто доцније, скоро цела Левићева породица била је затворена од стране окупационе власти и Гестапоа, јер су они били само – како се говорило – *Срби Мојсијеве вере*. Сам Левић је као срчани болесник преминуо у Топовским шупама код Ауто-команде, нешто после 15. X 1941, тако да је био поштеђен свих осталих мука. По свему ономе што је током целог живота мислио, говорио и чинио био је задојен од малена идејама Свето-Савља, Косовског завета и Југословенства.

Када се оженио 1899, живео је у ул. Цара Душана 27 (од 60-их непостоји); у ул. Богојављенској 9/II (1910); у ул. Цара Лазара 18 (1926); у ул. Краља Петра I 50/III (1934; тел. 2-29-95); у ул. Змаја од Ноћаја 12/III (8. VII 1941) и у ул. Доситејевој 17/VI (15. X 1941).

Одликовања: • Орден Књаза Данила I (III степена) – 18. VI 1896; • Орден Таковског крста V степена – 2. IV 1900; • Орден Св. Саве III степена – 4. VI 1908; • Златна Медаља за ревносну службу – 27. XI 1913; • Споменица *»Освећено Косово«* 1912 (31. X 1913); • Орден Црвеног Крста, уписан 1916, а додељен после 1918; • Орден Свете Ане с мачевима III степена – 1916. и • Албанска споменица, (установљена 5. IV 1920).

Коста Ђ. Кнежевић

(Политика, 12. XI 2016, субота, бр. 37.001, год. CXIII, стр. 21, »100 година од Великог рата«; текст је објављен доста скраћен због малог простора).

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Velja čaturica (16. XII 2014)

Odlično, sviđa mi se i što je malo starinski napisano. Sve kritike na račun mog teksta stoje (od loše fotografije pa nadalje). Dodao bih još jednu, čini mi se da sam u filmu pomenuo da je Lević sa Miroslavljevim jevanđeljem stigao na Krf, što je očigledno pogrešno...

Lida B. (1. XI 2016)

Hvala Ti što si mi dojavio za tekst. Mnogo je lep. Drago bi mi bilo da počneš više da pišeš. Priča je veoma zanimljivo ispričana na divan način. Svaka čast...

Vedran V. (2. XI 2016)

Hvala Ti na članku – neverovatna biografija! – od čega su bili ti ljudi kad ih više nema? Pozdrav od Vedrana i hvala...

A.E.G. (18. XI 2016)

Одлично, кратко, јасно и сажето... Свака част... Од овога би могао бити и сасвим добар авантуристички филм!..

Goca K. (1. XII 2016)

Какав диван текст! Хвала што сте ми послали линк, јер ја ништа „самоиницијативно“ не читам од дневних и осталих новина...

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Bre ne (13. XI 2016)

Браво бре Авраме Леви(ћу)! Сачувао и народне паре и дух народа. Нека ти је вечна слава и хвала!

Qwq (13. XI 2016)

Siromašni sefard? Teško mi je da poverujem!..

Прока (13. XI 2016)

Срам те било...

Грађанин (13. XI 2016)

Честити наши суграђани, Срби Мојсијеве вере, како су се сами изјашњавали, оставили су светао и трајан траг у нашој историји... Не постоји нигде ниједан

једини пример да је икад ико од њих било шта учинио на штету својој држави Србији!

MILOVANOVIC (13. XI 2016)

A šta se dogodi u Drugom svetskom ratu? Kralj pobeže i odnese zlato za sebe koliko je mogao obećavši nekolicini visokih oficira da će ih povesti sa sobom iz Nikšića, ali pošto tereta bi mnogo ostavi verne oficire i odlete oni časni i verni zemlji i kralju oslobodiše vojnike koji su bili u pratnji da se snalaze i beže svojim kućama, a oni izvršiše samoubistvo. Neki niži napuniše bisage bačenim zlatom od raspalih sanduka i ko prežive, a malo ih je to proketo zlato nemogahu u doba komunizma da potroše tek negde skorije ovih godina neko treće koleno postade bogato.

Артиљерац (13. XI 2016)

Поштовани, молим вас укуцајте "*Злато краљевине Југославије*", у свој претраживач (Google). Појавиће вам се подугачак чланак "*Вечерњих новости*" од 28. I 2012, и чланак "*Политике*" на исту тему од 10. III 2013. Е, прочитајте та 2 чланка па се јавите са коментаром, молим вас још једном.

Marko (13. XI 2016)

Ha, danas ne bi tovar stigao ni do Malog Pozarevca, a već bi bio razgrabljen!..

Сава Прокоповић из 11353 Ритопека, ПАК 154207 (13. XI 2016)

Нису имали Ђелића, Динкића, Радуловића, Вујовића...

Orvelski (13. XI 2016)

Kakve ima veze Saša Radulović sa ovim imenima pored njega????!!!

Vida (13. XI 2016)

Vrlo lepa i malo poznata priča, hvala autoru. U našoj porodici se pamti da je Vlada Kraljevine Srbije, u povlačenju pred nadirućom ausro-ugarskom vojskom 1916. godine, isplatila svoje službenike zlatom. Naš deda, Jovan Maksimović (književnik i profesor III Muške gimnazije), dobio je 13 zlatnika.

Dusan R (14. XI 2016)

Ovo je bre za film!

Radmila Mišić (14. XI 2016)

Da li je preživio Drugi svetski rat?

Један из плејаде великана (16. XI 2016)

Аврам Леви(ћ) је умро 1941. у Београду. Један је из плејаде предратних државника Србије који су умрли као сиромашни иако су годинама били на највишим положајима у земљи и одано и пожртвовано јој служили читавог живота.

Ћувена поштена породица Levi (1. XII 2016)

Да ли је то био отац републичког јавног тужиоца SFRJ правника Aleksandra Levija, који је био најкореktniji туžilac познат у историји Titovog komunizma, коме многи дугују животе и Bate-Josifa Levija, nekadasnjeg direktora SOKOJ-a из Мишарске улице, човека divnog glasa који је певао и у представама JD Pozorišta?

(Поменутој Радмили Мишић послао сам скоро одмах одговор у виду завршне реченице мога текста, која је била избачена, међутим, пустили су кратежни одговор »Један из плејаде великана«).

